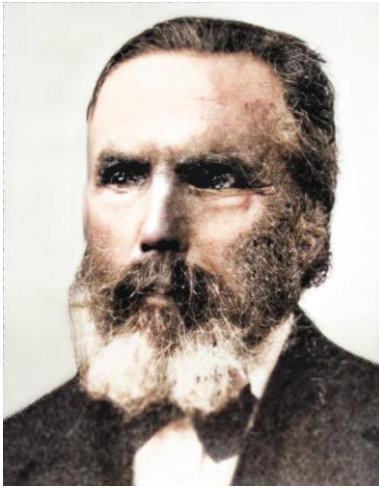

Handelsträdgårdar

Erik Säfström

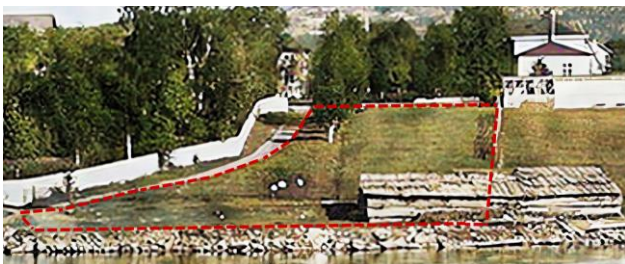
Skellefteås förste handelsträdgårdsmästare Erik Säfström. (Skellefteå museum, färglagd)

Erik Säfström (1834-1922) var född i Säfsnäs församling, Falu län och död i Skellefteå. År 1846 började han lära sig till trädgårdsmästare på Haga slott och blev sedan utexaminerad vid Experimentalfältet som var Kungliga Lantbruksakademiens experiment- och försöksverksamhet på Norra Djurgården i Stockholm.

År 1859 reste han med båt upp till Skellefteå för att anlägga trädgård och park hos konsul Häggbom på Strömsör. Hos Häggbom var han anställd i 8 år.

År 1865 gifte han sig med Anna Johanna Nyberg (1843-1918) som var dotter till kyrkvården Johan Nyberg. Med henne fick han fyra barn. Svärfadern hade sin gård, där nuvarande stadskyrkan står.

Med sin hustru fick Säfström Böle 7 som ligger öster om nuvarande E4 ner mot bron. Där anlade han en handelsträdgård, som sträckte sig ända ned till älven. Där odlades grönsaker av alla slag inklusive gurka, melon och tomater.

Ca 1890 Platsen för Säfströms handelsträdgård vid Strömsör efter det att han flyttat till norr om Kanal-gatan (Skellefteå museum, färglagd)

Redan i april 1869 började Erik annonsera om ”goda trädgårdsfrön till salu”. I maj 1871 kunde han också erbjuda tobaksfrön. I maj 1873 hade han även lagt till cikoria-frön i annonsen. Roten från cikoria användes förr som kaffesurrogat och medicinskt mot bland annat gikt. Som sallat såldes den under namnet endive.

Man visste då ingenting om vitaminer utan tomaterna skördades gröna och syltades. Stadshotellet var den största kunden på tomater.

Grönsaksodlingen var mycket eftersatt i Skelleftebygden den tiden. Fram till 1800-talets mitt var det vanligen prästerna som förmedlade kunskap om trädgårdsodling till vanligt folk. Men fruktodling sysslade han inte med.

Säfström ville lära Skellefteborna att odla grönsaker, och när folk kom och köpte plantor av honom, fick de alltid anvisning om hur de skulle sätta ut dem.

Han lärde att roten skulle vara rak vid plantering, och så varnade han för att gå och »skvättvattna». Vattning skulle ske någon gång och då grundligt. Annars blev det svartrot på plantan och den dog.

Lantbruksutställningen – Pristagare Trädgårdsalster

Trädgårdsmästaren Erik Säfström i Norrböle 1:a priset 12 rdr för 4 kålhuvuden, 10 blomkålshuvuden, 30 gurkor, 1 ½ kubikfot kålrötter, ½ rödbeta samt morötter, palsternackor och purjolök.

Lars Glas junior i Umeå för trädgårdsalster, varibland melon, 2:a priset 4 rdr.

Wiktor Lagerlöf i Älvsbacka för blomkål, gurkor, kålrötter och revor erhöll uppmuntran och erkännande liksom fru Anna Sandström i Skellefteå för blommor och buskväxter.

1873-09-24 Notis i Skellefteå Nya Tidning

Allt vad Säfström odlade fick han avyttra. Blommor till olika tillställningar var en stor produkt.

Då konserverades i alla hus och ”Billig-Blecken” (bleckslagaren Johan Jonsson Viklund 1847-1929) ambulerade med lödkolven mellan familjerna och lödde ihop bleckburkarna. Konservglas fanns inte på den tiden.

Vid laga skiftet 1884 bestämdes att Erik skulle flytta från Strömsör för mark norr om Kanalgatan (förmodligen Kanalgatan 55).

Han fick dock uppskov med flyttningen under några år för att under tiden få kultur på jorden. Marken dränerades genom täckdiken, som leddes ner till Kanalen. För tiden fram till flytten beslöts att Säfström skulle få bruka sin gamla trädgård i tre år utan ersättning till Skellefteå stad och därefter ytterligare två år mot en årlig avgift av 50 kr.

Flyttningen skedde 1888 och snart stod den nya trädgården lika blomstrande och givande som den gamla med en rikedom av prunkande blommor och välskötta trädgårdssängar utan ogräs.

I sin ungdom hade Säfström råkat bryta sitt ben mot en iskant, när han under skridskoåkning körde ner i en vak. Benbrottet läktes, men från den tiden hade han alltid en stor knöl under knäet. Vid äldre år fick han en bom över benet, när han en gång skulle flytta en lada. Det gamla benbrottet gick upp och dr Wennerström amputerade 1887 benet under knäet. Därefter gick han med träben.

Erik fann sig väl i Skellefteå och blev en läromästare för Skellefteborna i trädgårdsskötsel. På hösten insamlade han frön från sin trädgård och anställde noggranna prov för att utröna deras grobarhet. Fröna var aklimatiserade och både välkända och eftersökta.

I början av 1900-talet började det komma annonser för ”Strömsörs handelsträdgård”. Det var förmodligen Säfströms verksamhet som avsågs.

År 1915 inkorporerades Norrböle med staden och Säfström blev stadsbo.

Per August Pihlblad

Per August Pihlblad (1849-1933) f och d i Asker, Örebro län. Han gifte sig 1881 med Hulda Margreta Hedman (1854-1892) f och d på Norrböle. De fick fem barn men en dog ung.

Han kommer 1875 som trädgårdsmästare till handlaren Abraham Ruth på Risön mellan Hedenby och Bergsbyn.

År 1882 kommer de första annonserna och i dem erbjuder han hjälp vid anläggningar av trädgårdar. Året därpå börjar han också sälja köks- och trädgårdsfrön.

Då fanns handelsträdgården på Böle 7 nära stadskyrkan och konkurrenten Säfström. De blev efter skiftet tilldelade fastigheter bredvid varandra norr om nuvarande Kanalgatan.

För utställda trädgårdsalster tilldelades 1:sta priset: silfvermedalj åt konsul Ruth å Risön, samt 2:dra priset: bronsmedalj och 4 kronor åt konsul Häggbom och trädgårdsmästaren Pihlblad i Skellefteå, hvarjemte ett extra pris af 1 krona tilldelades Johan Bergqvist och Hans Ol. Swensson i Umeå samt madam Berglund i Swanöle, allt för utstald löf.

1884-09-17 Han får tillsammans med konsul Häggbom bronsmedalj och 4 kr för utställda trädgårdsalster vid Västerbottens Läns lantbruksmöte (källa Skellefteå Nya Tidning)

Vid laga skifte 1884 beslutades att Pihlblad skulle få bruka sin gamla trädgård i 3 år utan avgift.

Dahliaplantor,
20 olika sorter, såsom Agrippa, Centifolia, Die Braut, F. Bûnger, Fransisque, Mandarin, Thecla etc., till salu hos
trädgårdsmästar **Pihlblad,**

Blomster- och trädgårdsfrön,
Kålrotplantor a 25 öre pr 100 st. till salu hos
trädgårdsmästar **Pihlblad.**

1892-06-16 Några dagar innan hustrun dör så annonserar han i Skellefteå Nya Tidning

När hustrun avlider 1892 flyttar han tillbaka till Asker. Där gifter han om sig. Barnen flyttar med till Asker men återvänder sedan till Skellefteå

Adolf Sigfrid Andersson

Adolf Sigfrid Andersson (1877-1960) f i Vårdnäs, g 1913 och d i Skellefteå. Han flyttar till Skellefteå 1913-12-17 från Säbro, Västergötland.

Tillsammans med hustrun Anna Adelina (1884-1976) f och d i Skellefteå bosätter de sig på Morön.

De flyttar 1915 till Östra Nygatan 74 (numera Mormonkyrkan) och startade sin trädgårdsanläggning med växthus och frilandsodling.

De startade 1923 Iris Blomsterhandel på Stationsgatan 14. Affären upphörde 1972. Han sålde sin verksamhet 1952.

1940-tal. Adolf Anderssons handelsträdgård på Älvsbacka.

(Skellefteå museum, färglagd).

1944-11-08 Finländska flyktingar kommer med sina kor Stationsgatan söderut från järnvägsstationen. Iris Blomsterhandel finns på högra sidan av gatan norr om Burmans Ur&Optik (Skellefteå museum, färglagd)

Erik Jonsson

Erik Jonsson (1890-1981) f i Konungssund, Östergötland och d i Skellefteå gifte sig 1918 med Brita Erika Österlund (1892-1981) f i Indals-Liden, Västernorrland.

Erik var i sin ungdom fast anställd som underofficer vid Gotlands Infanteriregemente. Därefter utbildade han sig till trädgårdsmästare på Kungliga Lantbruksakademiens experiment- och försöksverksamhet, Experimentalfältet, på Norra Djurgården i Stockholm.

Paret kommer 1922 till Skellefteå stad. Där startar han Sörböle Handelsträdgård på nuvarande Campus-området.

De startade också 1922 Nya Blomsterhandeln på Stationsgatan 9. Den flyttar 1945 till Lasarettsvägen 36 och säljs 1967 till Ruth Lundberg-Sandberg.

1929 Sörböle Handelsträdgård. F.v. Brita och Erik Jonsson, Nils Johansson som senare öppnade Brännans Handelsträdgård. Barnen är dottern Kaisa och fyraåriga sonen Nils-Erik

(Norra Västerbotten/Skellefteå museum, färglagd)

*Ca 1925 Stationsgatan 9
med järnvägsstationen i
bakgrunden.*

*Nya Blomsterhandeln
finns vid skylten Kransar i
gatuplanet på Hotell Dahl-
ström.*

*(Skellefteå museum, färg-
lagd)*

Oskar Fredrik Perman

Oskar Fredrik Perman (1891-1937) född i Finland
och död i Skellefteå. Han gifte sig 1919 med Hulda

Viktoria Rönngren (1895-1969) född i Degerbyn och
död i Skellefteå.

Han ägde Skellefteå Handelsträdgård

Stig Sandström, stigsand49@gmail.com, www.lokalhistoriaskelleftea.se